

מערך היום הבינלאומי למאבק בגזענות

יסודי

AI, גזענות, שיוויון וחינוך בישראל

רקע:

יום ביעור האפליה הגזעית הבין-לאומי מצוין ברחבי העולם בכל שנה ב-21 במרץ. בתאריך זה בשנת 1960 אירע "טבח שרפווייל" בדרום אפריקה, בו נהרגו 69 בני אדם שהפגינו נגד חוקי האפרטהייד בידי המשטר הגזעני של דרום אפריקה. בעיירה שרפווייל התאספו אלפי שחורים למצעד מחאה נגד "חוקי המעבר" (Pass Laws), שהגבילו את חופש התנועה והעבודה של האזרחים הלא-לבנים, והמשטרה פתחה לעברם באש. משטר האפרטהייד בוטל רק ב-1990, בעקבות מחאות מבית ומחוץ.

בשנת 1966 עוגנה באו"ם האמנה הבין-לאומית בדבר ביעור כל צורות האפליה הגזעית, אשר אושררה על ידי ישראל בשנת 1979. האמנה קובעת כי כל המדינות החברות בה מתחייבות שלא לתת חסותן לאפליה גזעית נגד יחידים, קבוצות או מוסדות, וכן לנקוט בצעדים לחיסול האפליה הגזעית בכל מקום שהיא קיימת.

השנה ב-15.4.2026 מציינת מערכת החינוך את יום המאבק בגזענות תחת הכותרת: "AI, גזענות, הוגנות וחינוך בישראל".

עלינו המורים מוטלת המשימה להתמודד עם ביטויי גזענות העולים בכיתה, תוך נקיטת עמדה ברורה נגד גזענות כחלק מתפקידנו. עלינו לחנך את תלמידינו להקשבה, לדיאלוג, להכלה ולהבנת המציאות המורכבת בה אנו חיים נוכח השפעות המהפכה הטכנולוגית.

המטה לחינוך אזרחי ולחיים משותפים المقر للتربية المدنية وللحياة المشتركة

מילים ומעשים יכולים לפגוע

שכבה ג'-ו'

קהל יעד:

ג'-ו'

מוקד: זיהוי גזענות סמויה ופוגענות מילולית

משך:

משך: 45–60 דקות

מטרות:

1. זיהוי אמירות פוגעניות וגזעניות
2. הבנת ההשפעה של מילים על האחר
3. תרגול שיח מכבד

פתיחה (10 דק')

המורה תציג בפני הכיתה משפטים מכלילים, דעות קדומות, אמרות מפלות.

הצגת משפטים (על הלוח):

"אתה כזה..."

"כולם כמוכם..."

"אצלכם תמיד..."

"אתה תמיד..."

שאלות:

כיצד אתם מרגישים כאשר פונים אליכם באופן זה?

למה זה לא הוגן להכליל את המעשים או ההתנהגויות?

המורה תציג בפני הכיתה משפטים מכלילים, דעות קדומות, אמירות מפלות.

המטה לחינוך אזרחי ולחיים משותפים المقر للتربية المدنية وللحياة المشتركة

פעילות (25 דק')

משחק תפקידים בקבוצות קטנות:

מקבלים סיטואציה (בהפסקה / בקבוצה / בכיתה)

דנים עליה בעזרת השאלות המכוונות מתחת לטקסט

התלמידים ימחיזו מצבים שיש בהם תגובה פוגענית ותגובה מכבדת

בדף הבא ראו סיטואציות

סיפור מקרה: "הוא לא משלנו"

בהפסקה, קבוצת תלמידים משחקת כדורגל. תלמיד חדש, שרק הגיע ומשתייך לקבוצה אחרת

בחברה הישראלית, מבקש להצטרף למשחק.

התלמידים התבוננו זה בזה ואחד הילדים אמר לו: "לא אתה לא משלנו".

שוחחו ביניכם:

איך, לדעתכם, הרגיש התלמיד החדש?

מה היו, לדעתכם, הסיבות שהובילו את הילד לומר המשפט "לא, אתה לא משלנו"?

האם אתם הייתם נפגעים מאמירה כזו?

כיצד הייתם מרגישים במקומו?

סיפור מקרה: סיפור החג

במהלך השיח הכיתתי, תלמידי הכיתה שיתפו בחוויות החג. חברה בכיתה שמאמינה בדת אחרת

שיתפה בחוויות החג במשפחתה. תלמידי הכיתה הגיבו בחוסר סובלנות ואמפתיה לחוויות החג

שלה.

שוחחו ביניכם:

האם, לדעתכם, תגובתם של חברי הכיתה מעידה על חוסר כבוד לתרבות האחרת?

כיצד היו צריכים תלמידי הכיתה להגיב, לדעתכם?

איך, לדעתכם, אפשר לתת הרגשה טובה גם לחברה בכיתה שאינה מאותה דת?

סיפור מקרה: צחוק בכיתה

בשיעור שפה, התבקשה תלמידה עולה חדשה לקרוא קטע בקול רם. לתלמידה מבטא שונה,

ושאר התלמידים צחקו על כך.

דונו ביניכם:

מה עורר את צחוקם של הילדים ומדוע?

המטה לחינוך אזרחי ולחיים משותפים المقر للتربية المدنية وللحياة المشتركة

איך, לדעתכם, הרגישה הילדה?
האם ניתן היה למנוע את המקרה?
כתלמידים בכיתה- כיצד אתם ממליצים להתנהג במקרה כזה? מה הייתם עושים אחרת?
מליאה:
התלמידים ימחזו ויציגו בקצרה סיטואציה הכוללת שתי תגובות: תגובה פוגענית ותגובה מכבדת
מה ההבדל בין התגובות?
איזו תגובה יוצרת חיבור ומונעת פגיעה?
מה האחריות שלנו להימנע ממקרים כאלו.
סיכום המורה באמצעות השיר: בלי תוויות
בלי תוויות- קליפ

אפשרויות נוספות

יצירת "מילון כיתתי למילים בונות", שיונח במקום מרכזי לשימוש כולם.
במקום לפגוע – איך אומרים אחרת בצורה מכבדת
אפשרות נוספת:
משימת יישום
המורה תסביר מה זאת אמנה, ותבקש הצעות לכללי התנהגות שימנעו פגיעה וגזענות.
1. כללים
2. התחייבות אישית על ידי חתימה של כל אחד מהתלמידים

סיכום (10 דק')

מעגל שיתוף:
"אני מתחייבת/ל...". כדי שבכיתה שלנו ינהגו ב.....
מומלץ לתלות את האמנה בכיתה.
אפשר גם ליצור אמנה דיגיטאלית.
המורה תדגיש, שתופעת הגזענות היא באחריותנו ובידינו לצמצם אותה.